Başörtüsü: Zorunluluk mu, Kadının Tercihi mi?

Her konuda olduğu gibi başörtüsü konusu değerlendirilirken de esas alınması gereken kaynak Kur’an’dır. Bir uygulamanın geleneklerle yaygınlaşmış olması, onun Kur’an’da farz olarak bildirildiği anlamına gelmez. Müslüman Kur’an’a göre hareket eder, dolayısıyla başörtüsünün kadınlar açısından dini bir zorunluluk olup olmadığı da bu ölçüde ele alınmalıdır.

Kur’an’da örtünmeyle ilgili ayetler incelendiğinde örneğin Nur Suresi’nin 31. ayetinde başın değil, göğüs bölgesinin örtülmesi gerektiği tarif edilir. Bu ayette, başörtüsünden değil, göğüs üzerini örten bir örtüden bahsedilmektedir.

Ahzab Suresi’nin 59. ayetinde ise cilbab, yani dış giysi konusu ele alınır. Bu ayetlerde hiçbir yerde **“başörtüsü”** diye bir kelime yer almaz. Hatta **“baş”** ile ilgili bilgi de yoktur. Ayette çok açık bir şekilde kapatılması gereken bölge **“göğüs”** olarak tarif edilir.

Bu iki ayeti biraz daha detaylı inceleyelim:

Nur Suresi’nin 31. Ayetinde Tarif Edilen “Örtü”

Nur Suresi’nin 31. ayetinde net olarak **“göğüs üzerini kapatması gereken bir örtü”** tarif edilir.

Mü’min kadınlara da söyle: “Gözlerini (harama çevirmekten) kaçındırsınlar ve ırzlarını korusunlar; süslerini açığa vurmasınlar, ancak kendiliğinden görüneni hariç. Örtülerini, yakalarının üstünü (kapatacak şekilde) koysunlar. Süslerini, kendi kocalarından ya da babalarından ya da oğullarından ya da kocalarının oğullarından ya da kendi kardeşlerinden ya da kardeşlerinin oğullarından ya da kız kardeşlerinin oğullarından ya da kendi kadınlarından ya da sağ ellerinin altında bulunanlardan ya da kadına ihtiyacı olmayan (arzusuz veya iktidarsız) hizmetçilerden ya da kadınların henüz mahrem yerlerini tanımayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Hep birlikte Allah’a tevbe edin ey mü’minler, umulur ki felah bulursunuz.” (Nur Suresi, 31)

Açıkça görüldüğü gibi, Nur Suresi'nin 31. ayetinin hiçbir yerinde **"başörtüsü"** ifadesi yoktur, Allah, göğüs bölgesinin kapatılması gerektiğini tarif eder. Dolayısıyla çeşitli tefsircilerin ayeti açıklarken kullandıkları başörtüsü ifadesi, onların kişisel yorumlarıdır. Zaman içinde ayete Kur'an'da var olmayan ifadelerin katılması ve bir kısım mevzu (sahte) hadislerin de etkisi nedeniyle başörtüsü konusu neredeyse bir tabu hâline getirilmiştir.

Başörtüsü Konusunda Aktarılan Rivayetlerdeki Çelişki

İslam'da başörtüsünün farz olduğu iddiası, bir kısım mevzu hadislerin İslam literatürüne dâhil edilmesiyle yaygınlaştırılmıştır. Benzer açıklamalar içeren rivayetlerden birinde, Hz. Aişe'ye şu sözler atfedilir:

"Allah ilk muhacir kadınlara rahmet eyleye. Yüce Allah, 'Mü'min kadınlar başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar' ayetini indirince, onlar eteklerinden bir parça keserek onunla başlarını örttüler."[1]

Bu rivayetin Hz. Aişe'ye atfedilmesi, anlatılanların doğru kabul edilmesine zemin hazırlamayı amaçlamaktadır. Ancak burada savunulan görüşe göre söz konusu rivayet, ayetin bildirdiği hükümle çelişmektedir.

Başörtüsü konusunda aktarılan bu tür rivayetlerde, Nur Suresi'nin 31. ayetinin inmesi üzerine Müslüman kadınların kendi eteklerinden bir parça kesip başlarına sardıkları iddia edilir. Anlatımdaki temel çelişki de burada ortaya çıkar.

Ayette, **"…örtülerini, yakalarının üstüne koysunlar…"** ifadesiyle kadınların göğüslerini kapatmaları istenmektedir. Buna karşılık söz konusu rivayetlerde, ayetin indirilmesi üzerine kadınların elbiselerinden bir parça keserek göğüslerini değil, başlarını örttükleri belirtilmektedir.

Bir kısım tefsirciler ayeti **"başörtülerini salsınlar"** şeklinde yorumlamakta ve kadınların başlarında zaten bir başörtüsü bulunduğu kabulünden hareket etmektedirler. Ancak bu açıklama, kadınların eteklerini keserek başörtüsü yaptıklarını anlatan rivayetlerle birlikte değerlendirildiğinde başka bir çelişki ortaya çıkmaktadır.

Kadınların başlarında zaten bir örtü olduğu kabul edilirse, rivayette anlatılan davranış, mevcut başörtüsünün üzerine ikinci bir örtü yerleştirilmesi anlamına gelmektedir. Böylece ayette örtülmesi istenen göğüs bölgesi yerine başın yeniden örtüldüğü bir anlatım ortaya çıkmaktadır. Üstelik başı

örtmek için etekten parça kesilmesi, bacakların da açıkta kalmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak ayete eklenen başörtüsü yorumu ile bu yorumu desteklemek için aktarılan rivayetler birbiriyle çelişmektedir. Ayetin üzerinde durduğu bölge göğüs bölgesiyken, açıklamalar başın örtülmesine yönelmektedir.

Kur’an’da Cilbab Hükmü

Kur’an’da başörtüsü hükmü bulunmamakla birlikte cilbab, yani dış giysi hükmü vardır. Ahzab Suresi’nin 59. ayetinde, kadının kendisi için tehlike hissettiği bir ortamda “cilbab giymesi” tavsiye edilir:

“Ey Peygamber, eşlerine, kızlarına ve mü’minlerin kadınlarına dış elbiselerinden (cilbablarından) üstlerine giymelerini söyle; onların (özgür ve iffetli) tanınması ve eziyet görmemeleri için en uygun olan budur. Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.” (Ahzab Suresi, 59)

Cilbab, **“dış kıyafet”** demektir. Kadın, girdiği ortamda kendisini güvende hissedip hissetmemesine bağlı olarak bu kıyafeti kullanıp kullanmayacağını belirler. Bu değerlendirmeye göre ayette, kadının güvenliği gözetilmekte ve içinde bulunduğu koşulları dikkate alması istenmektedir.

Kur’an’da kadının baştan sona örtünmesini tavsiye eden başka bir ayet yoktur. Buna rağmen Kur’an’da geçmeyen başörtüsü konusunun bir tabu hâline getirilmesi, buna karşılık cilbab hükmünün ve kadının tercihinin yeterince gündeme getirilmemesi düşündürücüdür.

Hz. Adem ve Hz. Havva’nın Örtünmesi

Nur Suresi’nin 31. ayetinde, kadının kendisini güvende gördüğü bir ortamda giyeceği kıyafet tarif edilmektedir. Örtünmenin temelinde mahrem bölgelerin kapatılması bulunmaktadır. Bu konu, Hz. Adem ve Hz. Havva’nın yasağı çiğnediklerinde verdikleri tepki üzerinden de değerlendirilebilir. Çıplaklıkları kendilerine belirgin hâle geldiğinde, bahçenin yapraklarıyla edep yerlerini örtmeye başlamışlardır:

“Onları aldatarak (yasağı işlemeye) sevk etmişti. (Yasak) ağacı tattıklarında edep yerleri kendilerine görünmüştü. (Ardından) bahçenin yapraklarından üzerlerine örtmeye başlamışlardı. (O zaman) Rableri kendilerine seslendi: ‘Ben sizi bu ağaçtan menetmemiş miydim? Ve şeytanın sizin gerçekten apaçık bir düşmanınız olduğunu söylememiş miydim?’” (Araf Suresi, 22)

Ayette, Hz. Adem ve eşinin edep yerlerinin görünür hâle gelmesi ve bunları örtmeye başlamaları anlatılmaktadır. Metnin savunduğu değerlendirmeye göre bu anlatım, örtünmenin mahrem bölgelerle ilişkisini göstermektedir. Baş veya başka bir bölgenin açık olmasının haram olduğu kabul edilseydi, bir peygamber olan Hz. Adem de bu bölgelerin açık kalmasına izin vermezdi.

Başörtüsünün Farz Olmadığını Söylemek, Yasakları Savunmak Değildir

Başörtüsünün Kur'an'da farz olmadığını anlatmak ile başörtüsünü yasaklamak birbirinden farklıdır. Bir kadın, çeşitli nedenlerle başörtüsü kullanmayı veya çarşaf giymeyi tercih edebilir. Kadın, Ahzab Suresi'nin 59. ayetini içinde bulunduğu koşullar açısından değerlendirerek örtünüyor olabilir. Kur'an'daki cilbab hükmünü bu şekilde yorumlamış, kendisini başörtüsüyle daha güvende hissediyor veya kişisel tercihi nedeniyle bu kıyafeti kullanıyor olabilir.

Bu, kadının kendi tercihidir. Kadın, nerede ve nasıl giyinmesi gerektiğini değerlendirebilir. Dolayısıyla giyim seçimini kendisine bırakmak ve bu seçime saygı göstermek gerekir. Önemli olan, Nur Suresi'nin 31. ayetinde başörtüsü hükmünün bulunmadığını anlatmak ve konuyu Kur'an üzerinden açıklamaktır. Bir kadın, bu açıklamaları bildiği hâlde kişisel tercihleri nedeniyle başörtüsü kullanabilir veya çarşaf giyebilir. Kadın bu özgürlüğe sahip olmalıdır.

Başörtülü ve Başörtüsüz Kadınlar Arasında Ayrım Yapılmamalıdır

Kur'an'da başörtü ile ilgili bir hüküm olmadığını delilleriyle ortaya koyarak, 'başörtüsünün dini bir zorunluluk olduğu' görüşüne karşı çıkmak, başörtülü kadınlara karşı çıkmak anlamına gelmez. Başörtülü kadınlara sevgi ve saygıyla yaklaşılmalı, onların tercihleri baskı konusu yapılmamalıdır.

Kadınların eğitimde, çalışma hayatında ve toplumun her alanında kıyafetleri nedeniyle engellenmemeleri gerekir. Başörtülü bir kadının zorla başını açtırmak da başörtüsü kullanmayan bir kadına örtünmesi için baskı yapmak da kişinin tercihine müdahaledir ve yanlıştır.

Her Konu Yasaklarla Değil Kur'an'a Uygun Bilgilendirmeyle Ele Alınmalıdır

Başörtüsü konusunda yapılması gereken, Kur'an'daki örtünme hükmünü açıklamak, geleneklerle dini hükümler arasındaki farkı ortaya koymak ve bilgilendirme yapmaktır. İnsanlara konunun detayları anlatılmadan, geleneksel yanlışlar ele alınmadan ve Kur'an'daki hükümler açıklanmadan

yalnızca yasaklarla hareket etmek, tepkiye ve kırgınlığa yol açabilir. Kur’an’daki hüküm anlatıldıktan sonra kadının nasıl bir seçim yapacağı kendisine kalmıştır. Bu seçime saygı gösterilmelidir. Başörtülü veya başörtüsüz bütün kadınların inançlarını özgürce yaşayabilmeleri, eğitim ve çalışma hayatına katılabilmeleri ve kıyafetleri nedeniyle ayrımcılığa uğramamaları esas olmalıdır.

Tekrar önemle belirtmek gerekirse, başörtüsünün Kur’an’a göre farz olmadığını açıklamak, başörtüsü kullanan kadınların tercihlerine karşı çıkmak anlamına gelmez. Kadınların giyim tercihlerine saygı gösterilmesi ve kıyafetleri nedeniyle hiçbir baskıya maruz bırakılmamaları gerekir.

Kaynak

[1] Buhâri, Tefsir, Tefsir-u Sûreti’n-Nûr, 13 (V, 13); Ebû Dâvûd, Libâs, 33 (IV, 3577); Beyhaki, VII, 88.

---

https://www.harunyahya.info/makaleler/basortusu-zorunluluk-mu-kadinin-tercihi-mi